

СЪЗДАВАНЕ НА ЦЕНТЪР ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗИ НА
СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО (САРА)

ESTABLISHMENT OF A CENTER FOR AGRI-POLICY ANALYSIS (CAPA)

СРЕДНОСРОЧНИ ПРЕДВИЖДЕНИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ИЗБРАНИ КУЛТУРИ ОТ СЕКТОР ЗЪРНО И МАСЛОДАЙНИ КУЛТУРИ

Предвиждания до 2021 година

Юни 2016

доц. д-р Божидар Иванов, ас. Васил Стойчев, Емилия Соколова

Консултанти:

проф. д-р У. Майерс, д-р Дж. Бинфийлд

Изпълнител: Екип на Център за икономически анализи на селското стопанство към Институт по аграрна икономика – София в асоциирано партньорство с Изследователски институт по храни и аграрна политика на Университета Мисури

Важно: Всички становища, констатации, изводи или препоръки, изразени в тази публикация са на авторите и не отразяват непременно позицията на Института по аграрна икономика или Фондация „Америка за България”.

Финансирано с подкрепата на Фондация Америка за България по проект „Създаване на Център за икономически анализи на селското стопанство (САРА)”.

www.iae-bg.com
www.fapri.missouri.edu

СЪДЪРЖАНИЕ

РЕЗЮМЕ.....	3
ОСНОВНИ МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ДОПУСКАНИЯ.....	4
Глобални тенденции в развитието на зърнения и маслодайния сектор	4
Пшеница.....	4
Ечемик.....	5
Царевица	5
Слънчоглед	5
Развитие на културите	5
ПРЕДВИЖДАНИЯ ЗА ПРЕДЛАГАНЕТО НА ЗЪРНЕНО-МАСЛОДАЙНИ КУЛТУРИ В БЪЛГАРИЯ.....	6
Площи	6
Средни добиви и производство	7
Пазарна конюнктура	9
ПОТРЕБЛЕНИЕ	10
Използване за човешка консумация в животновъдството и индустрията	10
Износ	12
Заклучение	13
ПРОДУКТОВИ БАЛАНС	14
Продуктов баланс при пшеница – Balance Sheet wheat.....	14
Продуктов баланс при ечемик – Balance Sheet barley	15
Продуктов баланс при царевица – Balance sheet for maize	16
Продуктов баланс при слънчоглед – Balance sheet for sunflower seeds	17
Продуктов баланс при рапица – Balance sheet rapeseed	18
Литература.....	19

РЕЗЮМЕ

Настоящият доклад представя получените резултати и предвиждания от актуализирания модел „Зърно“ в средносрочен план – до 2021 година. Освен резултатите от българския модел са представени и основните тенденции за развитието на сектора в глобален план, както и развитието на световното производство и търговия за пазарната 2015/2016. Приложени към доклада са и разработените продуктови баланси.

Проектното моделирано е осъществено въз основа на динамичен ред за периода 1998-2015. Основните източници на данни, използвани в модела продължават да са: НСИ, МЗХ – Агростатистика и дирекция “Стратегии, анализи, планиране и пазари”, ЕВРОСТАТ, FAPRI, FAO и USDA, експертен подход с теренни проучвания и представителни стопанства.

Моделът „Зърно“ включва – пшеница, царевича, ечемик, слънчоглед и рапица, които са наблюдавани по отношение на основни показатели, свързани с тяхното развитие. Сред тези показатели са: реколтирани площи, добиви, производство, потребление (за човешка консумация, за семена, индустриална употреба), търговия (внос и износ), както и цени. Актуализираните предвиждания се базират на допускане за нормални климатични условия. Под внимание са взети и специфичните условия, свързани с прилагането на аграрната политика в страната и новия начин на организация на преките плащания. Поспециално внимание е обърнато на прилагането на изискванията за диверсификация на културите и екологично насочени площи, които засягат производителите на зърненожитни култури в България. Тези промени не се очаква да допринесат за сериозни изменения в размера на реколтираните площи у нас.

Все пак трябва да се подчертае, че промените с новите схеми за разпределение на директните плащания и въвеждането на схема за подпомагане на протеинови култури и ЕНП се наблюдава конвертиране на площи, които през последните години бяха заети със зърнени и маслодайни култури в протеинови и подугар. Под внимание са взети и производствените разходи и макроикономическата среда, които рефлектират върху доходността, търговията и ценовите равнища.

Условията на световните финансови пазари, задържането на нивата на валутния курс на еврото спрямо долара, продължава да дават отражение и в цените на зърнените и маслодайните култури в ЕС, а оттам и в България. Очакванията за високо ниво на световното производство на зърнени и маслодайни, както и високите количества запаси ще продължат да са важен фактор за задържане на цените на продуктите на сравнително ниски нива.

Развитието на зимните култури в България върви по план, благоприятствано от подходящите и меки климатични условия в началото на годината. Падналите дъждове през последният месец също допринасят за запасването на почвата с влага, като за момента не оказват неблагоприятно влияние върху развитието на зимните култури. Българските производители продължават да са силно зависими от световните пазари, поради факта, че основната част от продукцията отива за директен износ. Те също така са силно зависими и от колебанията на пазарите на ресурси. Характерът на производството в България обаче позволява икономии от мащаб и контрол на разходите, което прави българските производители конкурентни на международните пазари.

ОСНОВНИ МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ДОПУСКАНИЯ

В таблица 1 са представени актуализираните данни и допускания за развитието на макроикономическите показатели в България, които са основа за разработването на предвижданията в модел „Зърно“. Предвижданията се базират на очаквания за ръст в БВП от около 2,5% годишно, както и инфлация на умерени нива (около 2,2 до 2,9% годишно). Макроикономическите предвиждания, участващи при проектното моделиране включват още данни за населението на страната, както и за обменните курсове.

Тези макроикономически показатели участват във формирането на производството, потреблението, търговията. Тяхната динамика,

най-вече на международните валутни пазари, се отразява на търговските показатели. Това е особено важно за зърнено-житните и маслодайните култури, произвеждани в България, тъй като основната им част е за износ. При оценката на макроикономическата среда е важно да подчертаем, че събития, като наличие на непредвидени климатични аномалии, засушавания, валежи и т.н., няма как да бъдат предварително предвидени. Политически и икономически кризи в световен мащаб, също дават своите отражения на международното производство и търговия, но също няма как да бъдат отразени при проектното моделиране.

Таблица 1. Предвиждания на основни макроикономически показатели до 2021 г.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Номинален БВП (млн.лв.)	85483,49	87535,09	89723,47	91966,56	94265,72	99581,73
Реален БВП (млн. лв.)	84159,91	85597,83	87452,06	89462,79	91648,60	96752,34
Население (млн.)	7,07	7,02	6,952	6,892	6,85	6,78
Обменен курс долар/лв.	1,7	1,65	1,6	1,6	1,55	1,55
Реален БВП/човек	11893,11	12199,40	12575,24	12974,21	13386,32	14262,84
Средногодишна инфлация	1,57	2,26	2,59	2,79	2,85	2,92

Източник: САРА, на основата на прогнози от IHSGlobalInsight, НСИ и национални експертни оценки

ГЛОБАЛНИ ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ЗЪРНЕНИЯ И МАСЛОДАЙНИЯ СЕКТОР

Пшеница

Световното производство на пшеница ще продължи да расте с по-бързи темпове, което ще е сред основните фактори за ниските нива на цените. Последните предвиждания за глобалното предлагане на пшеница на USDA-FAS (2016a) за 2016/2017 са за повишение с 1 млн. тона до рекордните 733,1 млн. тона. Производството в ЕС ще достигне до 160 млн. тона. Това представлява повишение с 1,5 млн. тона спрямо предходната прогноза на USDA от месец март. Производството в Аржентина

ще достигне нива от около 11,3 млн. тона. Световният износ на пшеница също се очаква да се повиши с 0,4 млн. тона до 163,1 млн. тона.

Прогнозите за консумацията на пшеница за 2015/2016 маркетингова година, е че тя ще бъде по-ниска с 0,7 млн. тона (по-ниски са прогнозираните количества, както за човешка консумация, така и за използването за фуражи). Запасите ще продължат да бъдат на рекордно високи нива. Въпреки прогнозирания ръст в използването на пшеница за фураж,

очакванията са за достигане на 13 годишен връх в запасите в ЕС. (ЕК, 2016).

Ечемик

Производството на ечемик в световен мащаб през 2016/2017 се предвижда да е малко по-ниско от предходната година, най-вече заради очакваните по-ниски произведени количества в Аржентина, Мароко, Турция и Украйна (USDA-FAS, 2016a). Наблюдава се и по-ниско търсене в Китай и Иран. Турция се очаква да произведе 2 млн.т. по-малко ечемик, което може да отвори голяма дупка на този пазар, като Турция има принципно пълно самозадоволяване с ечемик и предвиждан спад с 27%, е доста сериозен обем, който трябва да бъде заместен с внос или с друго зърно.

Царевица

Световното производство на царевица се очаква да бъде на по-високи от миналогодишните нива (USDA-FAS, 2016a). Производството в САЩ ще достигне рекордни стойности, а в други страни като Аржентина, ЕС, Индия, Южна Африка, Русия и Украйна ще се наблюдава възстановяване след по-слабата миналогодишна реколта. Търсенето за фураж на царевица е доста високо и на годишна база за последните 2 години расте с почти 3%, но по-слабо расте използването на царевицата за храна и индустриални цели. Преди дни излезе информация, че в Бразилия, която заедно със САЩ са най-големите износители на царевица в света, притежаваща над 20% от световния износ на царевица се наблюдава недостиг на такава от страна на животновъдите, което започна да покачва цените след месеци на плавно снижение.

В Китай също се очаква увеличение на потреблението, водено от ниските цени и промяната на политиката в страната. Това ще

допринесе и за намаляване на запасите от царевица в Китай. В момента запасите от царевица в Китай са почти половината от всички запаси в световен мащаб. В САЩ обаче може да се очаква ръст на запасите, поради очакваната рекордно висока реколта.

Слънчоглед

Консумацията на растителни масла в световен мащаб в световен мащаб ще продължи да нараства (USDA, 2016). Производството на слънчоглед в световен мащаб се очаква да достигне 41,2 млн. тона, което е с 5% повече от предходната реколта. Предвижданията са за увеличаване на реколтираните площи във всички основни страни производители – Русия, Украйна, ЕС и Аржентина.

Преработката на слънчоглед също се очаква да нарасне (с около 4,5%) водено от ръст в преработката в Русия, Украйна и ЕС. Това е продиктувано от повишеното търсене на слънчогледово олио в тези страни, както и на международните пазари. Запасите в края на 2016/2017 се очаква да намалее с 26%, което ще е най-ниското ниво от 1999 г.

Очаква се и ръст в производството на слънчогледово олио, породено от силното търсене в Индия, ЕС, Северна Африка и Близкия Изток. Силното търсене в световен мащаб допринася до спад в запасите от олио д 14% до 1,3 млн. тона.

Развитие на културите

По отношение на развитието на културите в ЕС важно влияние оказват падналите в последния месец валежи (USDA, 2016a). В по-голямата част от Европа са отчетени обилни валежи, които водят до забавяне на полските работи и допринасят за поддържането на обилни или поне адекватни запаси от влага, необходими за развитието на зимните култури.

По отношение на развитието на културите в Украйна и западните части на Русия, влияние оказаха тежките валежи, които пречат за засяването на някои от по-късните култури. Забавяне е отчетено и в засяването на царевицата, слънчогледа и соята в източните части на Русия. Предимно сухите условия се оказват благоприятни за развитието на засятата на пролет пшеница в Казахстан и Централна Русия.

Цените на световните пазари за зърнените култури продължават да се задържат на ниски нива през месец април.

Предвижданията за нивата на цените през следващите години са за задържане на нива по ниски от 2011/2012. Единствено при цените на слънчогледа се наблюдава известно положително развитие.

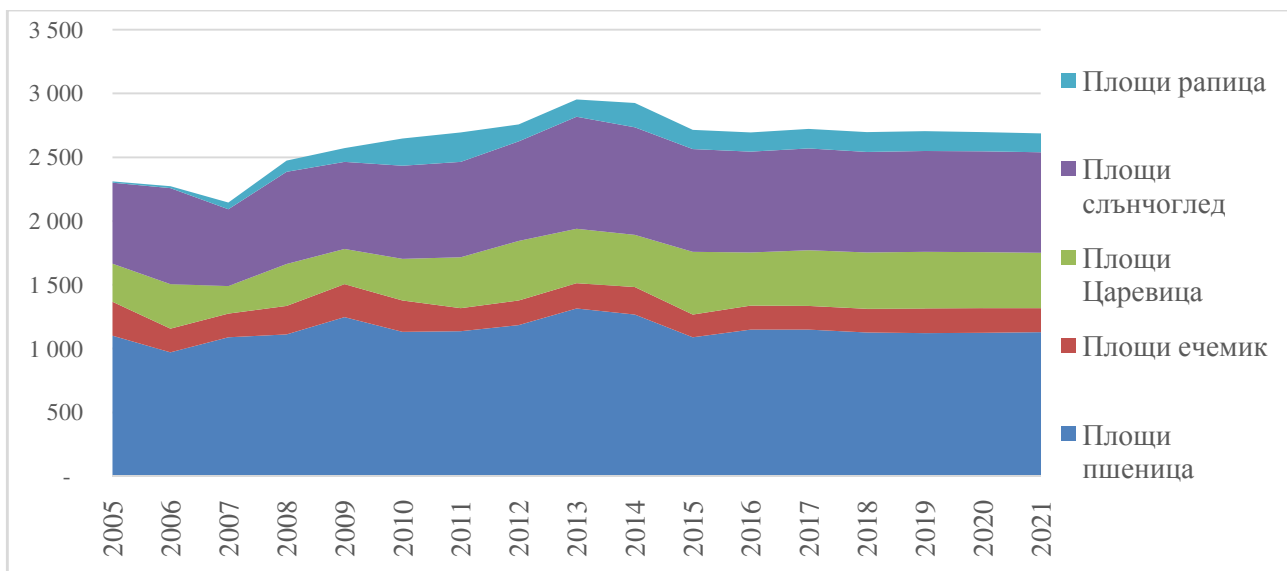
ПРЕДВИЖДАНИЯ ЗА ПРЕДЛАГАНЕТО НА ЗЪРНЕНО-МАСЛОДАЙНИ КУЛТУРИ В БЪЛГАРИЯ

Площи

Площите с пшеница, ечемик, царевица, слънчоглед и рапица достигат най-високия си дял от използваемата земеделска площ в страната през 2013 г – 61%. След лошите климатични условия през 2014 година, които доведоха до голям размер пропаднали площи при основните зърнени и масло-

дайни култури, през 2015 година имаше допълнителен спад, който задържа площите далеч от нивата през 2013. Очакванията за размера на площите за реколтиране, по оперативни данни на МЗХ от месец май 2016, за всички култури са по-високи от площите реколтирани през миналата година.

Фиг. 1. Площи, хил. ха

Източник: МЗХ, проект САРА

Например, очакванията са за почти 8% ръст в площите за реколтиране от пшеница, в сравнение с тези от предходната година, като те се движат около 1,13 млн. ха. Оперативните данни за останалите култури през настоя-

щата година предполага следните размери на площи за реколтиране: ечемик¹ – 0,163 млн. ха.; царевица за зърно – 0,415 млн. ха.; слънчоглед – 0,745 млн. ха и рапица – 0,169 млн. ха. Сравнително стабилните климатични ус-

ловия, в комбинация с по-ниските цени на горивата и торовете през настоящата година са положителни предпоставки за прилагането на агротехническите мероприятия на площите.

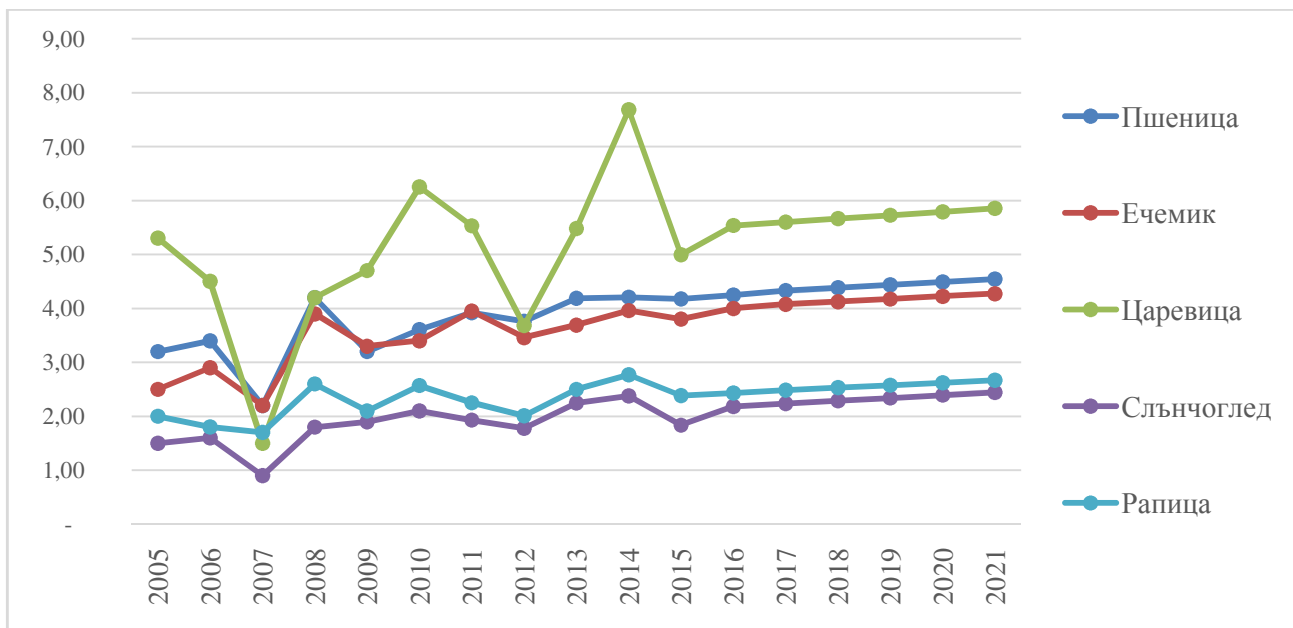
Предвижданията за площите до 2021 е за задържане на темпа на растеж, като поради пазарните условия и сравнително ниските цени на продукцията не се очаква ръст, който да допринесе за постигане на нивата от 2013 година. Голям ръст в засетите и реколтираните площи не се очаква и поради прилагането на изискванията за получаване на директни плащания, част от ОСП в България. Все пак отражението на политиката и изискванията за **Средни добиви и производство**

Средните добиви в земеделието освен от прилаганите технологии, използваните сортове и агротехника зависят пряко и от климатичните условия през важните периоди за развитието на посевити. Осъществените сред-

въвеждане на диверсификация и екологично насочени площи няма да е значително, и ще се отрази най-вече на площите с пшеница и слънчоглед. Съгласно направените предвиждания към 2016 година, а и за разглеждания период като цяло, се очаква стабилност в площите за реколтиране. Тези площи могат да достигнат при пшеницата до 1,15 млн ха, до 190 хил ха при ечемика, но намаление може да има при царевицата, която да бъде на площи около 420 хил ха. При маслодайните също се очаква запазване на площите от 2015 г., като слънчоглед да бъде върху площи от 0,789 млн. ха, а рапицата – 0,15 млн. ха.

носрочни предвиждания (до 2021 година) се базират на допускане за нормално време и валежи в рамките на средните валежи за периода между 1970 – 2015 година.

Фиг. 2. Средни добиви, тон/ха

Източник: МЗХ, проект САРА

Разбира се това допускане представлява ограничение на анализа, но е невъзможно да се предвидят с точност отклоненията в нормалните климатични условия през всяка една конкретна година. Все пак дългосрочната тенденция в развитието на средните добиви в България е за ръст, от една страна поради твърде ниското ниво, което средните добиви имаха в периода на преход и в началото на 21 век, както и заради постоянното развитие на технологиите и сортовете и хибридите от разглежданите култури.

Съгласно направените предвиждания през 2021 година най-голям ръст на средните добиви спрямо 2015 се очаква при слънчогледа и царевичата (съответно 33% и 17%). Ръстът при средните добиви на пшеницата през 2021 спрямо 2015 може да достигне 9%, а при средните добиви на ечемик и рапица – с по 12%. Големият ръст при слънчогледа е поради избраната референтна година – 2015, когато средните добиви при тази култура са на ниски нива.

През 2015 година производството на пшеница в България по предвиждания на САРА е 4,6 млн. тона. Прибраните количества ечемик са в размер на 0,67 млн. тона, а реколтата от царевича е в размер на 2,5 млн. тона. Реколтата от слънчоглед през 2015 година е 1,5 млн. т., а рапицата е 0,36 млн. тона. През 2015 година при всички разглеждани култури се наблюдава спад в произведените количества спрямо 2014 година. Реколтата все пак е достатъчна за покриване на вътрешното потребление в страната. Произведените количества зависят ежегодно от размера на засетите и реколтирани площи и от величината на средния добив, като през 2015 година бяха отчетени, както по-малък размер на реколтираните площи, така и по-ниски средни добиви. През пазарната 2016/17 кампания се очаква ръст на производството при всички култури, както

поради очакванията за ръст в реколтираните площи, така и поради ръста в средните добиви. Предвижданията в средносрочен план показват, че такова производство ще се поддържа и в следващите години до 2021 год. При условие, че няма екстремални проявления на климатичните фактори и при предвиденото минимално намаление на площите и очакваното повишение на средните добиви може да се очаква, че производството от наблюдаваните култури в средносрочен аспект ще бъде стабилно на нива близки до 5 млн. тона при пшеницата, над 2,7 млн. тона при царевичата, около 1,9 млн. тона при слънчогледа. Не се очаква значителен ръст при производството на рапица и ечемик.

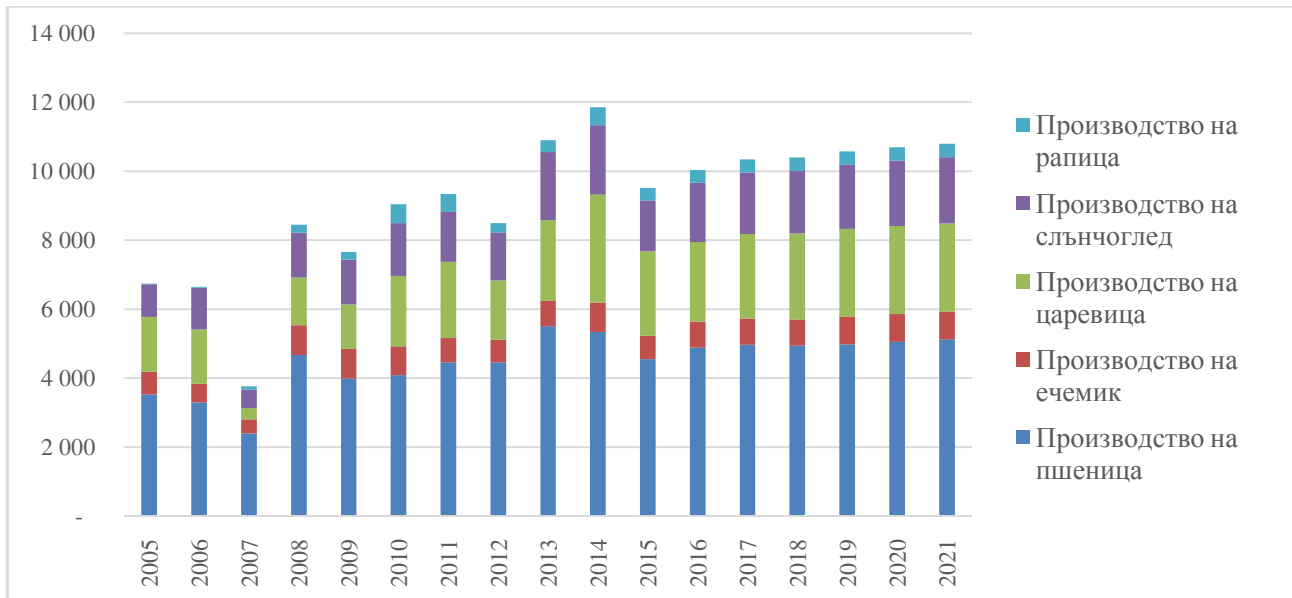
Като цяло през години от новото хилядолетие се констатира увеличен брутната стойност на производството при зърното, което се дължи на увеличеното производство, както и на по-добрата ценова конюнктура, основно в годините след 2010 г. През 2016 г се очертава една много добра година за производството на пшеница и ечемик, като засега всичко е наред и при царевичата и слънчогледа. С тези площи и с добрите добиви, които се очакват производството на пшеница в страната за 2016/17 година може да достигне около 4,9 млн. т. за пшеница, ечемика около 750 хил.т, а царевичата 2,3 млн.т. В България традиционно се произвеждат около 2,5 пъти повече зърно отколкото е вътрешното потребление, като се изградиха и нови бази за съхранение, което дава гъвкавост на стопаните.

Производството на слънчоглед ще се движи на нива около 1,7 млн.т., като България произвежда около 25% от слънчогледовото семе в ЕС. Употребата на слънчогледово олио в света през следващите години се очаква да расте, което предполага по-високо търсене и респективно цени на производството. Успоредно с това много от страните от източния

фланг на Черноморския басейн се очаква да увеличат значително производството на слънчоглед до 2020 г, което може да задържи сти-

мулите за нарастване на производството у нас.

Фиг. 3. Производство, хил.тона

Източник: МЗХ, проект САРА

Пазарна конюнктура

Въпреки значителните количества от зърнени и маслодайни култури, които България изнася ежегодно, страната ни все пак няма определяща роля при определянето на световните цени на изнасяните култури. Страната ни по-скоро приема цените, налагани от световния пазар, отколкото да им въздейства директно. Това означава, че цените в България са пряко свързани и зависят от тези световни цени. В разработения модел за осъществяването на предвиждания се приема, че европейската цена е водеща при определянето на цената в България. Това прави и българските производители податливи на колебанията на цените в световен мащаб.

При формирането на вътрешните цени освен водещата сила на международните пазари, роля играе и вътрешното предлагане и търсене, като особено второто е на много ниски нива. При цените се установява, че има

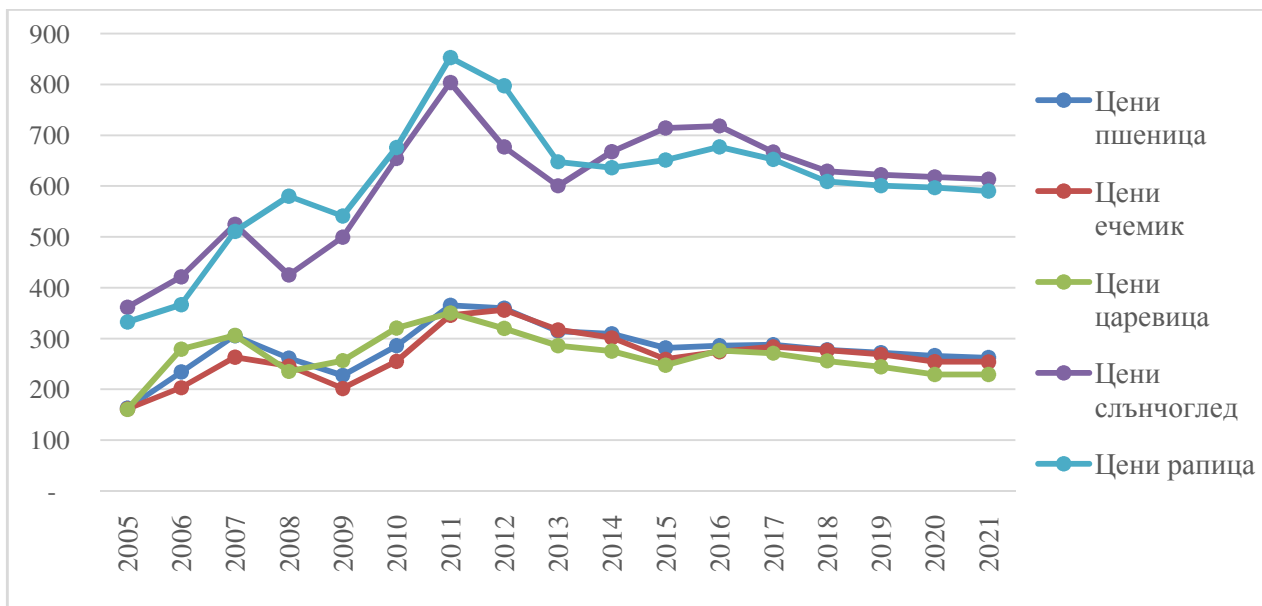
праг под който цената няма как да падне, освен ако няма огромно свръхпредлагане при което производителите да продават на всяка цена, за да минимизират загуби, но това едва ли може да се случи днес. От друга страна, търсенето на храни расте, зърното е не само храна за хората, но се използва и за фураж на животните от които се произвеждат животински продукти, където човечеството има огромен дефицит и занаятът търсенето на белтъчини от животински произход ще расте и ще бъде ограничавано именно от действието на цените. Зърното вече се използва и като енергийна култура, което доведе до допълнителна компликация на пазара и да се предвиди, какво ще се случи с цената в свят с ограничена рационалност е много трудно.

По отношение на цените през настоящата пазарна година, те се очаква да бъдат под голям натиск, особено в първите месеци с

началото на жътвата. Към тези месеци изкупната цена на място може да стартира около 235-250 лв. за фуражна пшеница и 250-270 лв. за хлебна пшеница, но пазарът се очаква да бъде много динамичен. Средната цена за 2016/17 година очакваме да бъде около 265 лв/т за фуражна пшеница и около 300 лв/т за хлебна, но всичко ще зависи не само от търсенето и предлагането, но и от световните

валутни курсове. За миналата година, Русия и Украйна предлагаха зърно с голям дисконут заради девалвираните си валути, което принуди стоковите пазари да смъкнат цените. В същото време, цените на петрола тръгнаха нагоре, което също може да даде отражение върху цените, особено за културите, които ще се прибират през есента.

Фиг. 4. Цени на отделните продукти на вътрешния пазар, лв./т

Източник: МЗХ, проект САРА

ПОТРЕБЛЕНИЕ

Използване за човешка консумация в животновъдството и индустрията

От гледна точка на използването на зърнено-житните и маслодайните култури за човешка консумация, безспорно водещо значение продължава да има пшеницата (фиг. 5). При използването и се наблюдава и в най-голяма степен динамика. Поради причини, като очакване за намаление на броя на населението в страната и повишаване на доходите предвижданията са за лек спад в потреблението за човешка консумация до 2021 година. Не се очаква значима промяна при потреблението

на ечемик, царевича и слънчоглед за човешка консумация.

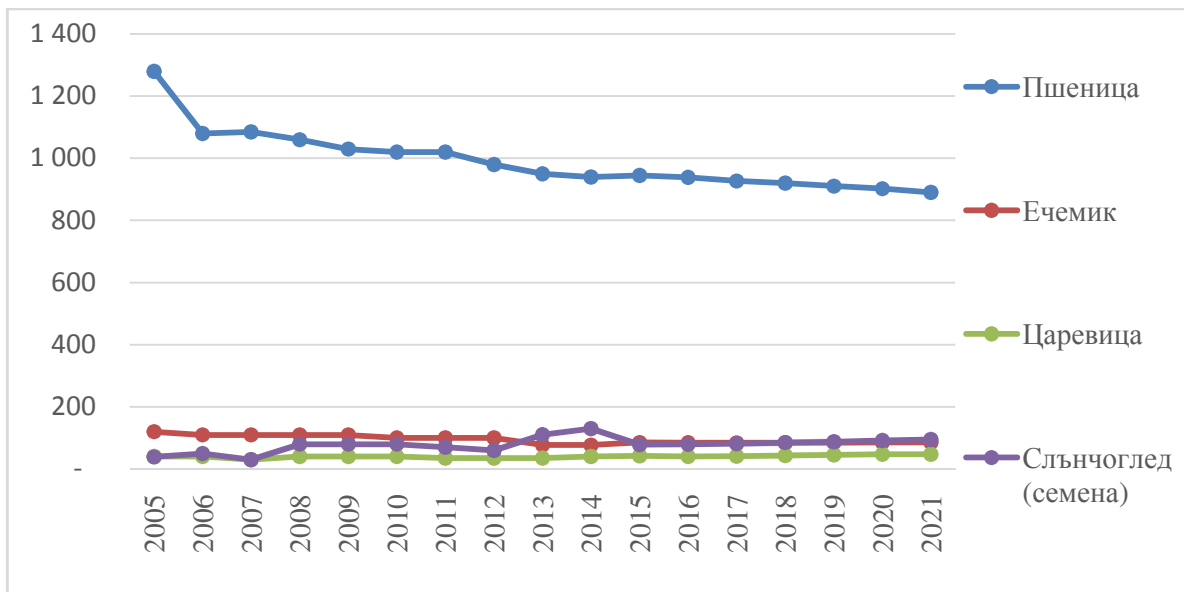
Предвижданията за развитието на човешката консумация са базирани на цените на стоките, доходите на населението и броя на населението в страната, което предопределя и очакванията за стабилно развитие в бъдещ период. По отношение на слънчогледа предвиждания се правят за консумацията на семена, директно и посредством потреблението на слънчогледово олио. Въпреки очакванията за увеличение на цените на слънчогледовото

олио поради по-високото световно търсене, консумацията и използването на слънчогледово олио добито от слънчогледово семе се очаква да е стабилно.

Друго важно предназначение на разглежданите култури е за изхранване на животните и за производство на фуражни смески. Предвижданията за количествата, необходими за това предназначение са базирани освен на цените на съответните семена, но и на развитието на животновъдния подотрасъл в България и броя и вида на отглежданите животни. През периода, особено с членството на страната в ЕС, когато се наблюдава продължение на започналото още с промените от края на 90-те години намаление при животните се

регистрира най-сериозно редуциране на използваната пшеница за фураж. Намалението при пшеницата между 2005 и 2015 год. е с над 40%. След 2014 год. се наблюдава лек ръст в употребата на пшеница и царевица за изхранване на животните, най-вече поради ниските цени. Това даде възможност на животновъдите, както да повишат текущото им използване, така и да закупват по-големи количества на по-ниските цени. По-ниските цени на суровините доведоха до по-достъпни цени и на произведените от тях фуражни смески. През 2015 година използването на културите в животновъдството се върна на нормалните си нива с оглед на развитието на животновъдството в България.

Фиг. 5 Потребление на културите за човешка консумация, хил. тона

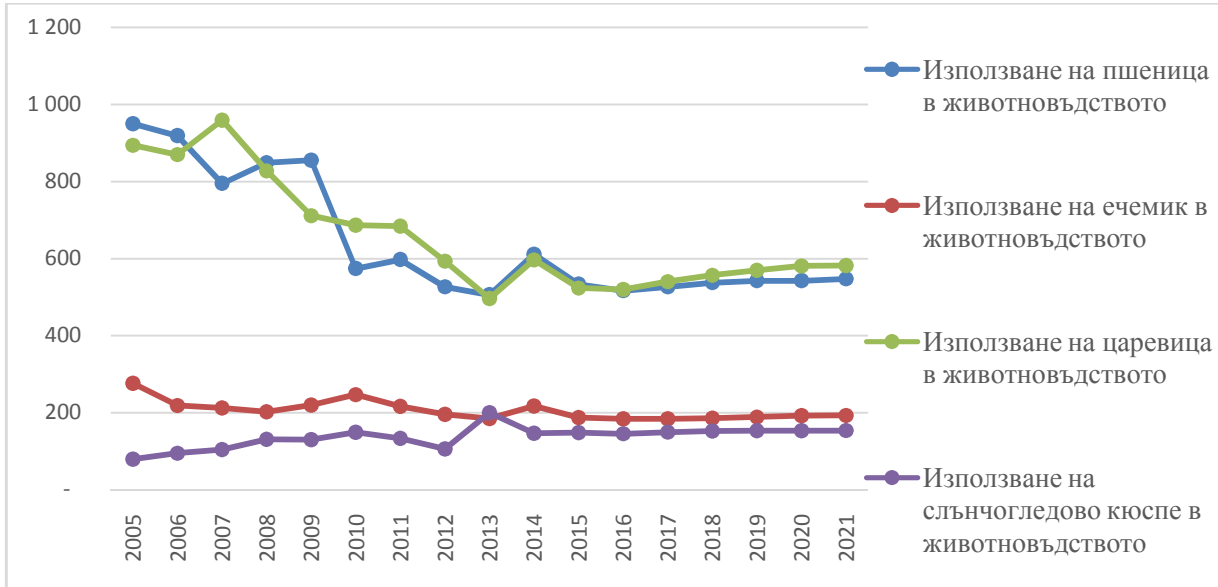
Източник: МЗХ, проект САРА

Несигурността в производството на животински продукти и трудностите, които фермерите срещат при отглеждането на животни и птици са от ключово значение за по-нататъшните тенденции в предназначението на зърнените култури за фуражи. Трудностите пред говедовъдите свързани с продължаващата криза при цените на млякото ще задържат

количествата зърнено-житни, използвани за изхранване на животните. По принцип, най-големият консуматор на зърно за фуражи се явява именно преживното животновъдство, което в тази пазарна ситуация не е стимулирано да увеличава употребата на фуражи заради ниските изкупни цени на млякото. Повишение може да дойде по линия на свине-

въдството, където има предпоставки за увеличение на производството.

Фиг. 6. Потребление на културите в животновъдството, хил. тона

Източник: МЗХ, проект САРА

Индустриалната употреба също е важна част от използването на зърнено-житните и маслодайните култури. Това е сравнително ново направление в използването на зърнено-маслодайните култури. Индустриална употреба е например използването на зърнени култури за производство на алкохол, биоетанол и др. От разглежданите култури с най-голямо значение за индустриална употреба има царевицата. Около 43% от цялото потребление на царевица в страната, е именно за индустриална употреба, като това съотношение се предвижда да се задържи в краткосрочен период. По-малко е значението на индустриалната употреба в потреблението на пшеницата – 5-6% годишно, но устойчиво расте, като само за няколко години се е повишило двойно.

Износ

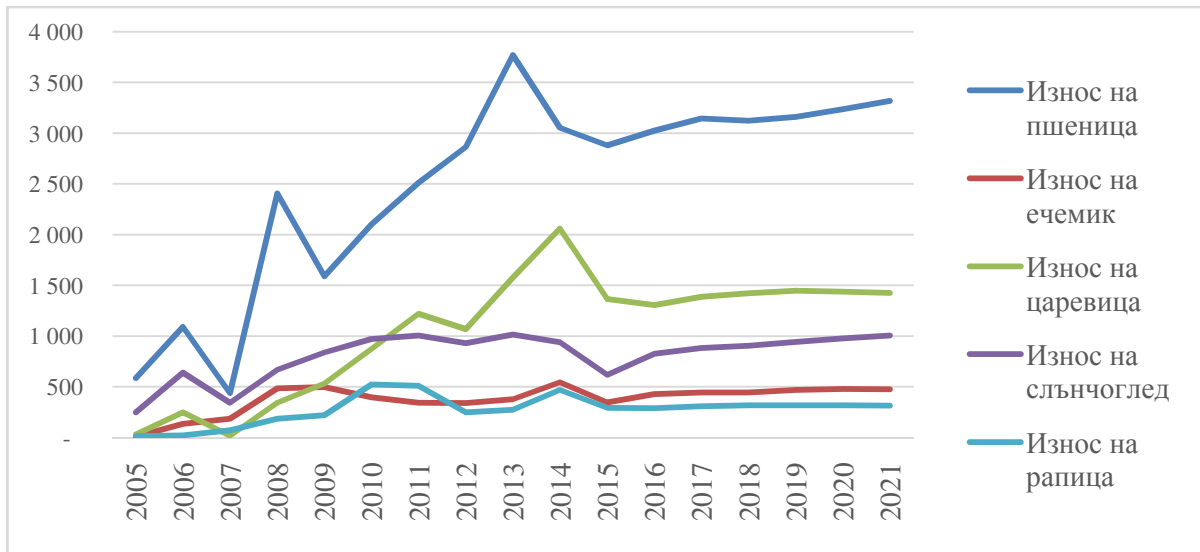
Страната ни изнася устойчиво около 3 млн. тона мека пшеница (фиг. 7). Предвижданите количества за износ в средносрочен план до 2021г. при пшеницата се очаква да

бъдат в рамките на 3,3 млн. тона, 1 млн. тона при слънчогледа, 1,5 млн. тона царевица. Леко понижени са износните количества за ечемика, а без значима промяна ще бъдат изнесените количества от рапица.

В България традиционно се произвеждат около 2,5 пъти повече зърно отколкото е вътрешното потребление, поради което страната ни се нарежда сред топ 10 от най-големите износители на зърно. При производството на слънчоглед, излишъкът в производството в сравнение с вътрешната консумация е почти 2 пъти. Това нарежда страната на едно от първите места по износ на слънчоглед и слънчогледово олио. При рапицата, самозадоволяването е още по-голямо, поради което само около 20% от производството на рапица остава в страната, а другото се изнася. Увеличаване на мощностите за преработка на рапица в страната в следващите години могат да намалят износа,

но като цяло страната ни ще остане голям експортър.

Фиг. 7 Износ на разглежданите култури, хил. тона

Източник: МЗХ, проект САРА

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- Площите със зърнени и маслодайни култури в България ще продължават да заемат основна част от обработваемите площи в страната.
- България, макар и да не е сред големите производители на зърнено-маслодайни култури се нарежда сред основните износители заради ниското вътрешно потребление.
- Световното търсене и предлагане на зърнени и маслодайни култури ще продължи да е водещ фактор за определяне на пазарната конюнктура в страната.
- В целия Черноморски регион се наблюдава силна експанзия на производството на зърнени и маслодайни култури, като може да се очаква още през 2016 година да има значителен спад във възвращаемостта, подобно на периода след 2008-2009 г.
- Очаква се ръст в реколтираните площи през 2016 година на 5 култури в сравнение с предходната година, когато се наблюдаваше спад, както в реколтираните площи, така и в общото производство.
- Цените на зърнените и маслодайни култури през пазарната 2016/17 година се очаква да бъдат съпоставими с тези от предходната година, но не се очаква ръст и достигане на предходните рекордно високи нива. Световният пазар на пшеница все още е в голяма степен осигурен, като има рекордно високи нива на запасите. Единствено при слънчогледа се наблюдава слаба тенденция на ръст на цените.
- Производствените разходи за пазарната 2015/16 година са едни от най-ниските за последните няколко години, което се дължи на спада в цените на петрола, водещо надолу и цените на торовете. В сектора има нужда от привличане на инвестиции за семепроизводство и растителна защита защото тези разходи се превръщат в критични.
- Диверсификацията, подобряване на агротехниката, изграждането на инфраструктура, включително напоителна и инвестиции в логистика ще са важни, за да се постигне конкурентоспособност и устойчивост на производството.

ПРОДУКТОВИ БАЛАНС

Продуктов баланс при пшеница – Balance Sheet wheat

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Хил. Ха - Kha								
Площ - Area	1,268	1,088	1,150	1,148	1,126	1,122	1,124	1,128
Тона/ха – Ton/ha								
Добиви - Yield	4,21	4,18	4,25	4,33	4,38	4,44	4,49	4,55
Хил. тона - Ktons								
Производство - Production	5,338	4,546	4,884	4,970	4,935	4,980	5,050	5,127
Внос - Import	31	42	39	39	39	39	38	37
Начални запаси – Beginning Stocks	178	520	343	378	386	383	389	398
Общо предлагане – Total Supply	5,547	5,108	5,266	5,387	5,360	5,401	5,476	5,562
Потребление - Consumption	1,892	1,840	1,822	1,813	1,813	1,807	1,797	1,793
за фураж - Feeding	611	533	517	527	537	543	543	547
за човешка консумация - Human	940	945	939	927	920	911	902	890
за семена - Seeds	251	266	263	254	250	247	245	246
Индустриална употреба - Industrial	90	96	103	105	105	107	107	109
Загуби - Losses	79	42	41	42	42	42	43	43
Износ - Export	3,055	2,883	3,025	3,146	3,123	3,163	3,238	3,318
Крайни запаси – Ending Stocks	520	343	378	386	383	389	398	408
Общо търсене – Total Demand	5,547	5,108	5,266	5,387	5,360	5,401	5,476	5,562

Продуктов баланс при ечемик – Balance Sheet barley

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Хил. ха - Kha								
Площ - Area	215	178	188	187	186	191	192	188
Тона/ха – Tons/ha								
Добиви - Yield	3,96	3,80	4,00	4,08	4,13	4,17	4,22	4,27
Хил. тона - Ktons								
Производство - Production	850	676	751	760	766	798	810	806
Внос - Import	2	2	2	2	2	2	3	3
Начални запаси – Beginning Stocks	93	49	56	61	60	61	65	67
Общо предлагане – Total Supply	945	727	809	823	828	862	878	875
Потребление - Consumption	335	315	312	311	314	317	321	322
за фураж - Feeding	217	187	184	184	186	189	193	193
за човешка консумация - Human	77	85	85	84	84	85	86	86
за семена - Seeds	41	43	43	43	44	44	43	43
Загуби - Losses	13	6	6	6	6	7	7	7
Износ - Export	548	349	430	446	446	473	482	480
Крайни запаси – Ending Stocks	49	56	61	60	61	65	67	67
Общо търсене – Total Demand	945	727	809	823	828	862	878	875

Продуктов баланс при царевица – Balance sheet for maize

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Хил. ха - Kha							
Площ - Area	408	491	417	437	441	445	441	436
	Тона/ха – Tons/ha							
Добиви - Yield	7,68	4,99	5,54	5,60	5,66	5,72	5,79	5,85
	Хил. тона - Ktons							
Производство - Production	3,137	2,452	2,310	2,444	2,498	2,550	2,555	2,549
Внос - Import	47	20	25	23	24	24	27	28
Начални запаси – Beginning Stocks	12	57	147	135	139	139	139	137
Общо предлагане – Total Supply	3,195	2,529	2,482	2,602	2,661	2,713	2,721	2,714
Потребление - Consumption	1,023	1,008	1,014	1,046	1,070	1,094	1,116	1,123
за фураж - Feeding	596	523	520	540	557	569	581	582
за човешка консумация - Human	40	43	40	41	43	45	47	47
за семена - Seeds	6	5	6	6	6	6	6	6
Индустриална употреба - Industrial	380	437	449	459	465	474	482	488
Загуби - Losses	54	7	26	27	28	29	29	29
Износ - Export	2,062	1,366	1,307	1,390	1,423	1,451	1,439	1,426
Крайни запаси – Ending Stocks	57	147	135	139	139	139	137	136
Общо търсене – Total Demand	3,195	2,529	2,482	2,602	2,661	2,713	2,721	2,714

Продуктов баланс при слънчоглед – Balance sheet for sunflower seeds

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Хил. ха - Kha							
Площ - Area	844	806	789	797	789	791	790	788
	Тона/ха – Tons/ha							
Добиви - Yield	2,38	1,84	2,18	2,24	2,29	2,34	2,39	2,45
	Хил. тона - Ktons							
Производство - Production	2,008	1,481	1,724	1,782	1,806	1,853	1,892	1,926
Внос - Import	46	27	26	26	26	26	27	27
Начални запаси – Beginning	155	192	188	197	200	202	203	205
Общо предлагане – Total Supply	2,209	1,699	1,938	2,006	2,032	2,081	2,122	2,158
Потребление - Consumption	1 288	898	933	941	945	953	960	967
за сл. Масло - Crushing	1 120	812	830	835	836	841	844	847
за човешка консумация - Human	130	78	80	83	85	88	92	95
за семена - Seeds	3,23	3,12	3,15	3,11	3,11	3,10	3,09	3,10
Загуби - Losses	34,60	4,83	19,53	20,19	20,46	21,00	21,44	21,83
Износ - Export	843	605	808	865	886	925	959	987
Крайни запаси – Ending Stocks	78	83	92	95	97	98	100	101
Общо търсене – Total Demand	2 209	1 585	1 833	1 902	1 928	1 977	2 019	2 055

Продуктов баланс при рапица – Balance sheet rapeseed

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Хил. ха - Kha								
Площ - Area	190	150	150	154	156	154	150	147
Тона/ха – Tons/ha								
Добиви - Yield	2,77	2,38	2,43	2,48	2,53	2,58	2,62	2,67
Хил. тона - Ktons								
Производство - Production	527	357	364	382	394	396	394	392
Внос - Import	55	5	5	5	5	5	5	5
Начални запаси – Beginning Stocks	1,62	18,82	4,89	4,92	5,03	5,08	5,10	5,10
Общо предлагане – Total Supply	583	380	373	392	403	406	403	402
Потребление - Consumption	100	79	80	80	82	82	81	100
за масло - Crushing	92	78	77	76	78	78	78	92
за семена - Seeds	1	1	1	1	1	1	1	1
Загуби - Losses	7	1	3	3	3	3	3	7
Износ - Export	465	296	288	307	317	319	317	465
Крайни запаси – Ending Stocks	18,82	4,89	4,92	5,03	5,08	5,10	5,10	18,82
Общо търсене – Total Demand	583	380	373	392	403	406	403	583

ЛИТЕРАТУРА

1. Eurostat Agriculture Statistics: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>
2. FAO Statistics <http://faostat.fao.org/site/342/default.aspx>
3. IHS Global Insight <http://www.ihs.com/products/global-insight/index.aspx>
4. USDA (2016a). Weekly Weather and Crop Bulletin. 17 May 2016 http://www.usda.gov/oc/weather/pubs/Weekly/Wwcb/wwcb.pdf?utm_medium=email&utm_source=govdelivery
5. USDA (2016b). World Agricultural Supply and Demand Estimates, May 2016, World Agricultural Outlook Board <http://usda.mannlib.cornell.edu/usda/current/wasde/wasde-05-10-2016.pdf>
6. USDA - FAS (2016a) Grain: World Markets and Trade. <http://apps.fas.usda.gov/psdonline/circulars/grain-corn-coarsegrains.pdf>
7. USDA - FAS (2016b) Oilseeds: World Markets and Trade. <http://apps.fas.usda.gov/psdonline/circulars/oilseeds.pdf>
8. JRC (2016). MARS Bulletin, Crop monitoring in Europe, April 2016 <https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/jrc-mars-bulletin-vol24-no4.pdf>
9. Агростатистически справочник, МЗХ, 2015
10. Аграрни доклади, 1998-2015, МЗХ
11. НСИ, Статистически годишници 2000 –2015г.

ⁱ Не са включени данни за площите с пролетен ечемик.